

ЕЛІҢ ҮШІН ЕҢСЕҢ ЕРЕН ЕР ЕДІҢ

Ел тарихында ұлтымыз үшін орны толмас қасірет болған зобалаң жылдар тарихы естен кетпейді. Солақай саясаттың құрбаны болған, мыңдаған азаматтарымыздың халық үшін сіңірген еңбегі ұрпақ жадында мықтап жаңғыра бермек. Бостандықтың бодауына өзінің жастық шағын құрбан еткен, ақын жерлесіміз Зейнолла Игілікұлының өмірден озғанына биы 23 жыл толмақ. Жасындай жарқылдаған жастық шағын Сібірдегі саяси тұтқындар лагерінде азаппен өткізе де артына гибратқа толы мол дүние қалдырды. Жазықсыз жапа шеккен Зейнолла ағаның жат жерде жүріп жазған жыр өлеңдері мен мақал-мәтелдерін назарларыңызға ұсынып отырмыз.

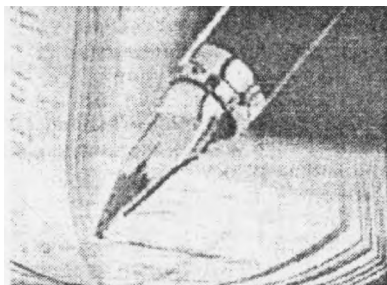
Көз керек көкіректей қырағы алға,
Болмаса ер ер емес шалыс келед.

Ақыл керек ой керек білім керек.
Досқа кабак, дұшпанға күлім керек.
Ер керек халық оны сыйлайтуғын,
Тек сонда ер мен елі дүйім келед.

Темір тор шынжыр болса үзіс керек.
Тұрса шын быт-шыт ете бұзыс керек.
Қапаста таршылықты қараңғыда,
Жүректе үрей болса қуыс керек.

Алдын соқпақ із қалыс керек.
Өнер үшін алысқа барыс керек.
Аға керек ақылы асып жатқан.
Іні керек шаршасаң дем беретін.

Махаббат мархабаты болыс керек.
Рахат ләззәт ізсіз қойыс керек,
Айтқанды айтқан жерде екі етпей.
Сенімге серт байласып тұрыс керек,
Сегіз қырлы бір сырлы болу керек.

МЕНИҢ ДАЛАМ

Далам менің бұрқыраған шаң емес.
Қып-қызыл тас төңкерілген тау емес.
Тұнып тұрған гүл-бәйшешек бақ емес.
Сусыз, нерсіз кеберсіген шелде емес.
Менің далам пейіштің нақ тәріндей.
Қиып өтсең жолаушылап даламды,
Кете алмассың көңілі бір егілмей.

Далам менің орман емес. көл емес.

САРЫАРҚА

Сарыарқа алтын арқа, асыл арқа.

Пісіп тұрған аспандағы мәуе емес.
Әскер жиып найза ұстаған қол емес,
Белес емес, адастырар жол емес.

Пікірлер таласы шындықтың
айғағы, ақылдың жаттығуы.

Ойға шому - ақылдың
өрістеуі, шынығуы.

Касыңа күлу - әлсіздік.

Касыңды жеткілікті түсіну -
білімділік, мұның айыбы жоқ.

Елім деген екеу, өзім деген
біреу.

Елің ер қорғайды, қор кімді
қорғайды.

Жақсы болу адамға тән, жа-
мандық кісіде ғана болмақ.

Істі аяқсыз қалдыру - қайы-
рымсыздық, бас еркін билей ал-
мау.

Ата-ана - ыстық, бала -
қызық, сүйген жарың - сұлуың.

Саздың шетін көріп енді ор-
тасын көрем деме, неғұрлым кірді
аз бассақ, соғұрлым өзіңе жеңіл.

Неғұрлым адам көп білсе,
Соғұрлым ол аз білдім демек.

Мені түсінбеді деп біреуді
сөгуің,
Өзінді қорлаганың.

Ер - елдің ері, халқының досы.

Халық - қамқоршы, ел -
сүйеніш.

Ер елмен егіз, халықпен то-

Ойға келгеннің бәрін істеу
ақылдың ісі емес, ақымақтың ісі.

Өрт пен судың арасына дәне-
кер болма,
Не суға кетесің, не өртке
күйесің.

Биіктен секірем деме, құзға
құлайсың.

Жаным десең, жан ауырады,
Күнім десең, жаман күледі.

Кешегіні ұмытпа, бүгінгіні
қор, ертеңгіге ұқыпты бол.

Өзіңді жыл сайын емес, күн
сайын тексер, сонда ғана көп жа-
сайсың.

Қарияның жасын сұрама,
ақылын сұра.

Озбыр болсаң, ақылды бол
Озбырлықты ақылғана же-
неді.

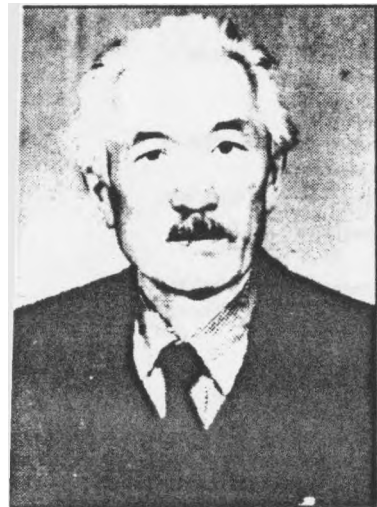
Адамға сенбе, адамыңа сен,
Адамға берде, адамнан ал.

Сөзіне сен бе, өзіне сен,
Өзіне сен бе, ісіне сен.

Мал семірсе залал ма,
Жан семірсе не пайда?

Адамды қорлама, өзіңді өзін
қорлаганың.

Көңілде кіреу балса,
Кеңдігіне не пайда.

ТҮРМЕДЕ

Түнеріп тұр, тұнжырап далада бұлт,
Түрмеде жалғыз өзім тірі жүрген.
Отырмын аңсауменен таза ауаны,
Келешек өмірімен күтіп үміт.

Достарым тым алыста бұлғайды қол.
Адастым қараңғыдан таба алмай жол.
Буыным қатпағандай дірілдеймін.
Манайым болғаннан соң шырмаулы

тор.

Қызықтап сығалаймын терезеден.
Аумайтын торлы көзді керегеден.
Сезімі жас жанымның шыдатпайды,
Жарығын көріп күннің елегізумен.

Ертең-ақ шығам күліп абақтыдан.
Елім бар өр ұлдарын мадақтаған.
Сары арқа самалында ұшармын мен,
Аймалап ата-анамдай ардақтаған.

Талаптың тұрам әлі биігінде,
Жалын бар өшпес менің сүйегімде.
Қасірет жан-жағымды қоршап жатса,
Ағытам киелі өнер тиегінде

Мор.АССР-і, Потьма стансасы.

ҰСТАЗҒА

Қасиетті абзал жанды көргенде,
Бар қуатым бойымдағы шырғар.
Ойындағы ізгілікті сезгенде,
Болса деймін оқушысы шың ұғар

Қаранызшы замандастар жолдастар.
Шәукең отыр орғамызда жол бастар
Дүниені Әліппемен аштырып,
Қарт болған космосқа жол нұсқар

Біз бүгінде ұстазбыз да ғалымбыз
Ұстазы бар ұстаздың да ғалымның.
Лауазымыз қанша биік болғанмен
Шәкіртіміз Шәукей сынды ұстаздың

Саркылмас күш. бойдағы бар жігерін.
Бар қуатың бар ақ ниет тілегін.
Шәкіртіне сарқа берсе таусылмас
Көрінізші абзлг жанның жүрегін

Желеу етіп тон тастағым келмейді
Шәукең сынды тарлан да бұған көнбейді
Уа ұстазым ақ ниетім тілегім.
Сізді көрсек көк жүзіне ерлейді.

0 жүректер бірін тарсың бірін кең.
Бірің паңсың бірің пансің семірген
Алпыстағы қарт ұстаздың жанындай.
Абзалдықты көре алмаймын кебінен.

НАМЫС КЕРЕК

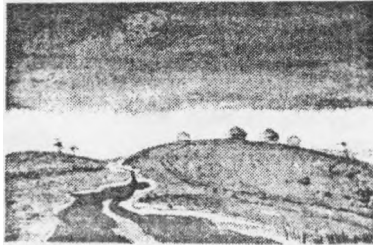
Қажыр керек қажымас қайрат керек.
Досқа сыр дұшпанға айбат керек.
Бел керек қара нардай бекім жолға,
Болмаса табансыз ер тайғақ келед.
Намыс керек, ел үшін табыс керек,
Досқа күш дұшпаныңды алыс керек.

Жатырсың қариядай жасың арта.
Алысты аңсағанға баладайсың,
Куәлі шешіредей ғасыр арта.
Балалық өтті күнім баурында,
Халқымның жайлауы кең ауылында.
Анамдай бауырында бұйығамын.
Тұрмыстың ұмыт етіп ауырында.
Жел тұрса боран болып алай-түлей.
Көңілім қоса маздар жалын түлей.
Етек-кең болса шолақ

жасқанбаймын,
Анамдай бауры ыстық алып дүлей.
Сарыарқа дархан арқа, дабыл арқа,
Жатыр ел дабылыңа иек арта.
Жан тисе дабылда сен, сабырда сен,
Иығың берік сонша, таққан арқа.
Бұлдыр күн, бұлыңғыр күн,

жатыр ойнап,
Уақыт билік етіп, салып ойнақ.
Бұлт шығып, нөсер күйсе серпілесін.
Бәйшешек гүл көктемін асыға ойлап.
Сарыарқа асыл арқа, ғасыр арқа.
Қысы аяз, жазы жұпар, жасыл арқа.
Көктемін дүниені ду етеді,
Күзде шық, тұманды күн

тылсымы арта.

МЕН АДАММЫН

Менің сырым тұңғиықтың
тереңінде, түбінде.
Менің сырым табиғаттың
сұлулығын көзінде.
Менің сырым ғасырлардың
тылсымынан өрбіген.
Ақиқаттан жаратылған
адамзаттың өзінде.

Менің сырым ата-бабам
топырағына жазылған,
Менің сырым тауды бұзған
тасқын бұлақ атылған.
Менің сырым күннің көзі, шуағы
мол мейірлі,
Ізгілікке, әділдікке актығынан

жарылған.

Менің жаным туған жердің
топырағынан жаралған.
Менің қаным туған жердің
қайнарынан нәр алған.
Менің арым тек осыны медеу
етер көңілге,
Күнмен батам, күнмен шығам
кылан етіп бозарған.

Менің далам Асан бабам даласы.
Қиып өтсең жолаушылап даламды.
Сып тыйылар көңіліңнің жарасы.

Менің далам күмбірлетіп күй төккен.
Орман емес гүл орнына жыр еткен
Әлемге аян тылсымы көп даламды.
Қуыс шанақ домбыраның ішінде.
Ғасырлардан сақтап қалған сыры бар.
Адамдардың кірмейтұғын түсіне,
Дозактың да, азаптың да мұны бар

ДОМБЫРА

Бұл домбыра.
Бабалардың арманының куәсі.
Жауға қарсы салып шыққанда.
Қолдарына ұстап шығар туы осы.

Бұл домбыра.
Қас батырдың жорықтағы серігі,
Қансырап далам қанжылап
батыр жатқанда.

Тек қана осы қарт домбыра сейілі

Мұның сыры қалқыма аян қашанда.
Бүкіл далам шанағына сыйып тұр.
Күмбірлеп күй қанды көбік шашқанда.
Ай тұтылып күн маужырап ұйып тұр.
Бұл домбыра.
Сар далама бар салмағын үйіп тұр.
Көтере алмай кара жердің.
Сырқырап белі ұйып тұр.
Бар даламды шанағына сыйғызып,
Қара жердің басын төмен игізіп.
Бұл домбырам күмбірлемей неғып тұр.

Қарт домбырам ғасырлардың бабасы,
Қазақтардың кең жазира даласы.
Домбырамды бабаларым қандырған.
Жеңілмейтін, жеңгізбейтін,
Жігер, қайрат, қуат тұр.

Менің сырым домбыраның пердесіне
жазылған.
Шектерінен күй боп, мұң боп ағылған.
Достарымда дұшпанымда бар әлем.
Домбырамды қоймастан-ақ сұрап тұр.

ғыз.

*Жел жоқ деме, дауылға тап
боларсың.*

*Білем деп сөйлемге білгеніңді
айт.*

*Ақыл - алтау, ой жетеу.
Ақылға салмай ойыңды іске
асырам деме.*

*Қайратыңа сенбе, ақылына
сен*

Жолдасыңа сен бе досына сен.

*Жақсы жанмен сөйлесу,
Өміріңмен тілдесу.*

*Қайрат денедегі күш, жігердің
егізі.*

*Тек өз ертеңінің қызығы үшін
өмір сүру, қашанда халық қарғы-
сының азабынан қаза табады.*

*Жоқ жеткізбес, бар озғызбас,
Жеңсең абыржыма, озсаң аял-
дама.*

*Жаманды көріп жақсы бол,
жақсы жақсылығымен демеіді.
Жақсылығының өзі де осы
ғана.*

*Терек өскен жерге қайың да
өседі,
Қайың бірақ терек болмас.
Хайуан туған жерде адам да
туады,
Адам бірақ хайуан болмас.*

*Ауызға түскен у өзіңді ғана
улайды,
Ауыздан шықса дүниені лай-
ды.*

*Анадан қарғыс алма, атадан
бедел алма,
Ана қарғысы - оқ, ата беделі
алғыс емес.*

*Жалғассыз өзен жоқ,
Түпсіз терең жоқ.*

*Адамның теңі жақсы,
Көңілдің кеңі жақсы.*

*Жерді нық бассаң - қыл
көпірден өткенің,
Жалтақ бассаң, ізгіні зұлым
еткенің.*

*Ас барда жоқтығын білсең -
қанағат.*

*Иығында қанша жүк тұрса,
сонша күш керек.*

*Артық алсаң жанышыласың,
кем алсаң ұтыласың.*

*Шың жарылса пана болмас
тасада, ел жарылса пана болмас
босаға.*

*Мың жылса көз жасы,
Толқынды су телегей,
Ағарсың да кетерсің.*

*Ақымақта ақылды сөз көп,
Ақылдыға бергісіз.
Ақылдыда ақылсыз сөз көп,
Ақымаққа бергісіз.*

*Атаққа сенбе, ақылға сен,
Ақылға сенбе, ғасырға сен.*

*Өзіне сенбе, көзіңе сен,
Күшіңе сенбе, ісіңе сен.*

*Халықтан аспа, қаһарына
ілінесің.*

*Ата-анаңды сыйлағаның, ха-
лқыңды сыйлағаның.*

*Жел жоқ деме, дауылға тап
боларсың.*

*Дүниеде ешқандай жаман
адамның болуы мүмкін емес,
Тек адасқандар ғана болмақ.*